

Euroopa Liidu majanduse lähiaastate väljavaated

Majanduse taastumine seiskub

Euroopa Komisjoni sügisproгноosi kohaselt peatub Euroopa Liidu majanduskasv 2011. aasta lõpuks. Sellist perspektiivi mõjutavad mitmed tegurid.

1. Jätkuv ebakindlus finantsturgudel

Kui 2011. aasta kevadel olid finantsturgude pinged kontsentreerunud üksikute euroala riikide ümber, siis sügisel on ilmnenud, et võlakriisi mõju on levinud mitmesse teise euroala riiki. Ettevõtetelt oodatakse investeeringute edasilükkamist, kuna suurenenud ebakindluse tõttu on tulevikuväljavaated kitsenenud. Pangad on hakanud piirama laenu andmist, mis omakorda mõjutab nii investeerimisperspektiivi kui ka tarbimist. Kuna investorite riskikartus on kasvanud, siis on turgudel püsivalt suur volatiilsus. Oma mõju avaldab ka usaldamatuse süvenemine Euroopa pangandussüsteemi vastu. Seega ebakindlus turgudel ja mure võlakriisi jätkuva leviku pärast euroala liikmesriikides on märguandeks kesise majanduskasvu perioodist.

2. Maailmamajanduse nõrkus

Ülemaailmne majandusaktiivsus vähenes 2011. aasta teisel poolel. See mõjutas negatiivselt Euroopa Liidu eksporti. EL-i suurima kaubanduspartneri USA majanduse taastumine on olnud loodetust aeglasem, mistõttu ekspordi kasv 2011. aasta kaheksa kuuga on olnud vaid 9%. Eksport Hiinasse ja Venemaale on küll mõõdukalt kasvanud, kuid mõlema eelnimetatud kaubanduspartneriga on EL-i kaubavahetusbilanss tugevalt negatiivne. Üks euroala ohustavaid riske on suur impordisõltuvus, mis kujutab eelkõige ohtu euroala tootjatele. Teistest riikidest, eelkõige Hiinast ja USA-st, tuleva impordivoo häired takistaks paljude lõppkaupade tootmist, mis omakorda kahjustaks euroala mõnesid majandusharusid (farmaatsia-, kosmeetika- ja keemiatööstus).

3. Tarbimise jätkuv vähenemine

Tarbimise tagasihoidlik kasv majanduse taastumise perioodil on põhjustatud eelkõige finantsjõukuse ja eluasemevara ulatuslikust vähenemisest 2008. ja 2009. aastal. 2011. aasta alguses olid finantsjõukuse kasvu näitajad küll positiivsed, kuigi eluaseme hinnad tõusid euroalal juba viiendat kvartalit järjest. Eeltoodu on põhjuseks, miks kodumajapidamiste säästmismäär on viimasel ajal pidevalt vähenenud. 2011. aasta esimese poole säästmismäär on langenud 2010. aasta sama perioodi tasemele. Eratarbimine on oluline näitaja, kuna see moodustab ligi 60% euroala SKT-st.

Majanduse taastumine on järkjärguline ja ebaühtlane

Eelnimetatud tegureid silmas pidades näeb Euroopa Komisjoni sügisene majandusproгноos ette SKT kasvuks 2011. aastal 1,5% ja 2012. aastal vaid 0,6%. Kiirem kasv on prognoositud 2013. aastaks, kui majanduskasvuks on EL-is määratud 1,5% ja euroalal 1,3%. Ehkki kasvumäärad on EL-i liikmesriikides erinevad (tabel 1), puudutab majanduskasvu aeglustumine kõiki riike.

Komisjoni prognoosi kohaselt taastub finantsturu usaldusväärsus järk-järgult 2012. aasta teisel poolel. Peamiselt aitab sellele kaasa mitmete poliitiliste meetmete rakendamine võlakriisi ohjeldamisel. Riigirahanduse konsolideerimiseks kasutusele võetavad meetmed peaksid prognoosi kohaselt tagama EL-is 2011. aasta eelarve puudujäägi 4,75% SKT-st ja veidi üle 4% euroalal. Puudujäägi mõningast vähenemist nähakse ette 2012. aastal, vastavalt 4% ja 3,5%.

Ettevaate kohaselt tööpuuduse kasv peatub 2012. aastaks. Samas loodetak majanduskasvu määr ei ole piisav, et oluliselt mõjutada olukorda tööturul. Olgugi, et töötuse määr peaks jääma kõrgele 9,5% tasemele, on olukord liikmesriikide tööjõuturgudel märkimisväärselt erinev.

Tabel 1. SKT muutus võrreldes eelmise perioodiga (%)

	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Austria	3,7	1,4	-3,8	2,3	2,9	0,9	1,9
Belgia	2,9	1,0	-2,8	2,3	2,2	0,9	1,5
Bulgaaria	6,4	6,2	-5,5	0,2	2,2	2,3	3,0
Eesti	7,5	-3,7	-14,3	2,3	8,0	3,2	4,0
Hispaania	3,5	0,9	-3,7	-0,1	0,7	0,7	1,4
Holland	3,9	1,8	-3,5	1,7	1,8	0,5	1,3
Iirimaa	5,2	-3,0	-7,0	-0,4	1,1	1,1	2,3
Itaalia	1,7	-1,2	-5,1	1,5	0,5	0,1	0,7
Kreeka	3,0	-0,2	-3,2	-3,5	-5,5	-2,8	0,7
Küpros	5,1	3,6	-1,9	1,1	0,3	0,0	1,8
Leedu	9,8	2,9	-14,8	1,4	6,1	3,4	3,8
Läti	9,6	-3,3	-17,7	-0,3	4,5	2,5	4,0
Luksemburg	6,6	0,8	-5,3	2,7	1,6	1,0	2,3
Malta	4,3	4,4	-2,7	2,7	2,1	1,3	2,0
Poola	6,8	5,1	1,6	3,9	4,0	2,5	2,8
Portugal	2,4	0,0	-2,5	1,4	-1,9	-3,0	1,1
Prantsusmaa	2,3	-0,1	-2,7	1,5	1,6	0,6	1,4
Saksamaa	3,3	1,1	-5,1	3,7	2,9	0,8	1,5
Slovakkia	10,5	5,9	-4,9	4,2	2,9	1,1	2,9
Sloveenia	6,9	3,6	-8,0	1,4	1,1	1,0	1,5
Soome	5,3	1	-8,2	3,6	3,1	1,4	1,7
Rootsi	3,3	-0,6	-5,2	5,6	4,0	1,4	2,1
Rumeenia	6,3	7,3	-6,6	-1,9	1,7	2,1	3,4
Suurbritannia	3,5	-1,1	-4,4	1,8	0,7	0,6	1,5
Taani	1,6	-1,1	-5,2	1,7	1,2	1,4	1,7
Tšehhi	5,7	3,1	-4,7	2,7	1,8	0,7	1,7
Ungari	0,1	0,9	-6,8	1,3	1,4	0,5	1,4
EL-27	3,2	0,3	-4,2	2,0	1,6	0,6	1,5
Euroala	3,0	0,4	-4,2	1,9	1,5	0,5	1,3
Maailm	5,6	2,8	-0,6	5,0	3,7	3,5	3,6
USA	1,9	-0,4	-3,5	3,0	1,6	1,5	1,3
Jaapan	2,4	-1,2	-6,3	4,0	-0,4	1,8	1,0
Aasia	10,3	6,9	6,4	9,1	7,2	7,2	7,2
Ladina-Ameerika	5,8	4,3	-1,9	6,0	4,6	4,1	4,2

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

* prognoos

Eesti lähiaastate majanduskasvu väljavaated

Euroopa Komisjoni majandusülevaates on selle aasta majanduskasvu näitajaid võrreldes kevadprognoosiga oluliselt suurendatud, samas järgnevate aastate oodatavat majanduskasvu on kärbitud, kuna nõudlus eksporditurgudel väheneb (joonis 1).

Majandusprognoosis nähakse ette inflatsiooni vähenemine alla 2% taset. Koomale tõmbunud majandustegevus ning tagasihoidlik palgatõus peaksid prognoosiperioodil inflatsiooni vaos hoidma.

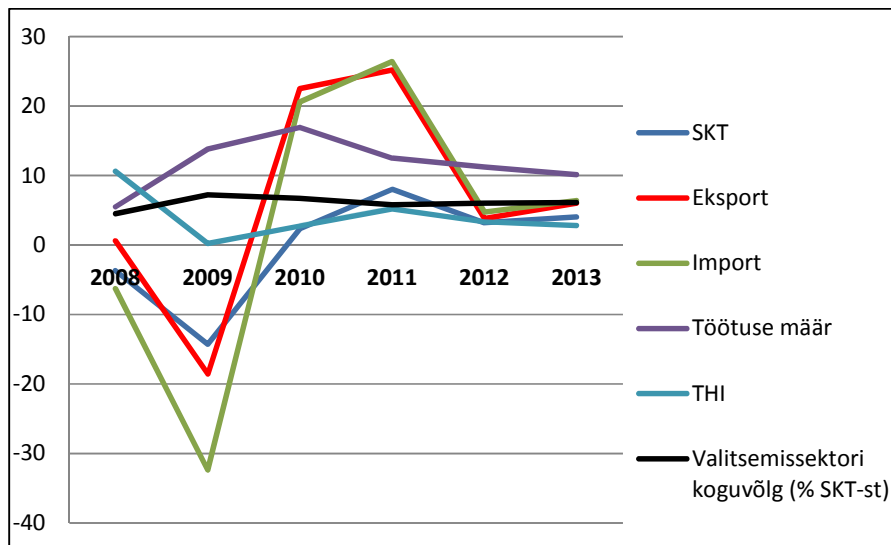
Euroopa Komisjoni majandusprognoosis rõhutatakse, et tugevas ülekaalus on negatiivset mõju avaldavad tegurid. EL-i liikmesriikide majandust ohustavad kolm põhiriski:

- riigivõlga seotud ebakindlus;
- finantssektori nõrkus;
- maailma kaubanduse passiivsus.

Võimalikuks võib osutuda veelgi negatiivsem dünaamika: prognoositust aeglasem majanduskasv võib mõjutada võlgades riike, mis omakorda võib kahandada finantssektori võimekust.

Optimistliku prognoosi kohaselt võib usaldus taastuda kiiremini, kui praegu eeldatakse. See looks võimaluse investeringute ja eratarbimise loodetust varasemaks taastumiseks. Samuti võib maailmamajandus osutuda paindlikumaks, kui kõnealuses majandusprognoosis eeldatakse. See võib kaasa tuua EL-i ekspordi elavnemise. Toormehindade oluline langus võib suurendada reaalsissetulekuid ja tarbimist.

Joonis 1. Eesti lähiaastate põhilised majandusnäitajad (%)

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

Maikuus avaldatud prognoosis oodati Eestile 4,9% SKT kasvu. Välisnõudluse vähenemise tõttu aeglustub kasv 2012. aastal 3,2%-le, millele järgneb veidi kiirem – 4% kasv 2013. aastal. Ekspordi kasvuks prognoositakse 2012. aastaks vaid 3,8%. Prognoosi kohaselt tööhõive veidi kasvab, tuleval aastal on töötuse määr 11,2% ja 2013. aastal 10,1%. Euroopa Komisjon peab Eesti tööturu suurimaks probleemiks töötuse kõrget taset samal ajal, kui paljud spetsialistide ja oskustöölise kohad on vakantsed.

Kasvav oskuste sobimatus tingib püsivalt kõrge tööpuuduse. Nimetatud vastuolu tööturul võib avaldada survet palkadele ja see võib pärssivalt mõjutada Eesti konkurentsivõimet.

Komisjoni ettevaate kohaselt alaneb inflatsioon tänavuselt 5,2%-lt järgnevatel aastatel vastavalt 3,3%-le ja 2,8%-le. Siiski märgitakse, et mõned ühekordsed sündmused (nt elektrituru avanemine) võivad hindu tõsta. Majandusülevaates tõdetakse, et Eesti konservatiivne eelarvepoliitika on aidanud majandusel langusest kiiresti toibuda. Prognoosi kohaselt jääb eelarve puudujääk 2013. aastal -0,5% SKT-st ja 2013. aastal -0,9% piiresse. Vaatamata Eesti usaldusväärsele majandus- ja eelarvepoliitikale on riskid kasvanud. Kuivõrd kaks kolmandikku Eesti ekspordist läheb EL-i liikmesriikidesse, siis võib nii euroala võlakriis kui ka maailmamajanduse ebasoodsate arengusuundumuste mõju kanduda edasi Eestisse. Kuigi Eestis tegutsevad pangad on globaalsele finantskriisile hästi vastu pidanud, võivad äärmuslike juhuslike kokkulangemisel ka neid tabada finantsprobleemid, hoolimata nende heast kapitaliseeritusest ja likviidsusest.

Eesti ekspordi sihtriikide lähiaastate majandustrendid

Kuna Eesti majanduskasv püsib suuresti ekspordil, siis on meie jaoks olulise tähtsusega põhiliste ekspordipartnerite lähiaastate majanduskasvu väljavaated. Sihtriikide järjestus ekspordimahu järgi on 2011. aastal olnud järgmine: Rootsi, Soome, Venemaa ja Läti. Üle poole Eesti koguekspordist moodustab kaupade väljavedu eelnimetatud riikidesse.

Rootsi

Rootsi majandus taastus kriisist suhteliselt kiiresti, tuntavale majanduslangusele 2009. aastal (-5,2%) järgnes kiire kasv 2010. aastal (5,6%). 2011. aasta suvest on suurenenud majanduskasvu mõjutavad riskid. See on tingitud aktsiaturu langusest ligi 20% võrra ning tellimuste vähenemisest tööstuses. Majanduse elavdamist takistab ka nõrk eluaseme- ja laenuurg. Ebakindlust suurendab euroalal toimuv, kuna Rootsi on väga sõltuv ekspordist ja tema põhilised ekspordipartnerid on seotud võlakriisiga. Samuti sõltuvad Rootsi pangad suuresti välisfinantseeringutest.

Tabel 2. Rootsi lähiaastate põhilised majandusnäitajad (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SKT	-0,6	-5,2	5,6	4,0	1,4	2,1
Eksport	1,7	-13,2	11,1	7,8	3,3	5,0
Import	3,5	-13,8	12,7	7,6	2,9	4,8

Töötuse määr	6,2	8,3	8,4	7,4	7,4	7,3
THI	3,3	1,9	1,9	1,5	1,3	1,6
Valitsemissektori koguvõlg (% SKT-st)	38,8	42,7	39,7	36,3	34,6	32,4

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

Kuna väljavaated ekspordi kasvule on 2012. aastal tagasihoidlikud (tabel 2), siis SKT kasvuks on samal aastal planeeritud 1,4% ja 2013. aastal 2,1%. Inflatsioon jääb prognoosi kohaselt alla 2% hoolimata nafta ja toiduainete kallinemisest. Kõrgeid toormehindu mahendas tugev valuuta kallinemine kuni 2011. aasta kevadeni. Planeeritavat kaudsete maksude tõusu 2012. aastal (tubakaaktsiis, energiamaksude indekseerimine) peaks prognoosi kohaselt tasakaalustama restorani- ja toitlustusteenuste käibemaksu vähendamine 25%-lt 12%-le. Tulenevalt majanduskasvu aeglustumisest on 2013. aasta töötuse määraks kavandatud 7,3%. Rootsi valitsus on lähiaastate eesmärgiks seadnud konservatiivse eelarvepoliitika tagamise, mis näeb ühe meetmena ette riigieelarve ülejäägis hoidmise. Riigieelarve struktuurne tasakaal on lähiaastateks planeeritud üsna stabiilne: 2012. aastal 0,9% SKT-st, kuid 2013. aastal juba 1% SKT-st. Ehkki riigirahandus on heas seisus, on Rootsi riik võtmas lisameetmeid riigi finantssüsteemi tugevdamiseks ja teeb seda pankadele karmimate kapitalinõuete kehtestamise näol.

Soome

Euroopa Komisjoni sügisprognoosi kohaselt aeglustub riigi majanduse taastumine järgnevatel aastatel. Kuigi Soomes on tugev riigirahandus, normaalne finantssektor ja tõhus tööturg, on tõenäoline, et jätkuv ebakindlus maailma finantsturgudel avaldab mõju majanduskasvule.

Tabel 3. Soome lähiaastate põhilised majandusnäitajad (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SKT	1,0	-8,2	3,6	3,1	1,4	1,7
Eksport	5,9	-21,5	8,6	-0,3	3,4	5,0
Import	7,3	-16,1	7,4	1,1	3,5	4,8
Töötuse määr	6,4	8,2	8,4	7,8	7,7	7,4
THI	3,9	1,6	1,7	3,2	2,6	1,8
Valitsemissektori koguvõlg (% SKT-st)	33,9	43,3	48,3	49,1	51,8	53,5

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

Prognooside kohaselt aeglustub SKT kasv 2011. aasta neljandas kvartalis märkimisväärselt, küündides veidi üle nulli ning lähiaastatel jääb SKT kasv alla 2% taset (tabel 3).

Soome kohta ebatavaliselt suur tarbijahindade tõus 2011. aastal on seotud maksutõusudega (aktsiis, käibemaks). Prognoosi kohaselt on oodata inflatsioonitaseme langust 2013. aastal. Suhteliselt kõrge tarbijahinna tõus on oluliselt vähendanud inimeste reaaltulusid, kuigi nominaalpalk on suurenenud. Lähivaate kohaselt valitsemissektori võla suhe tõuseb 49,1%-lt SKT-st 53,5%-ni 2013. aastal. Viimasesse näitajasse on planeeritud ka Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi garantiide mõju.

Suhteliselt väike ja samas avatud majandusega Soome sõltub suurel määral välisnõudlusest ja seda nii situatsioonist arenevatel turgudel kui ka Euroopas. Analüütikud on seisukohal, et globaalsest majandusest tulenevad riskid ei tohiks riigi majandust nii sügavalt mõjutada kui 2009. aastal.

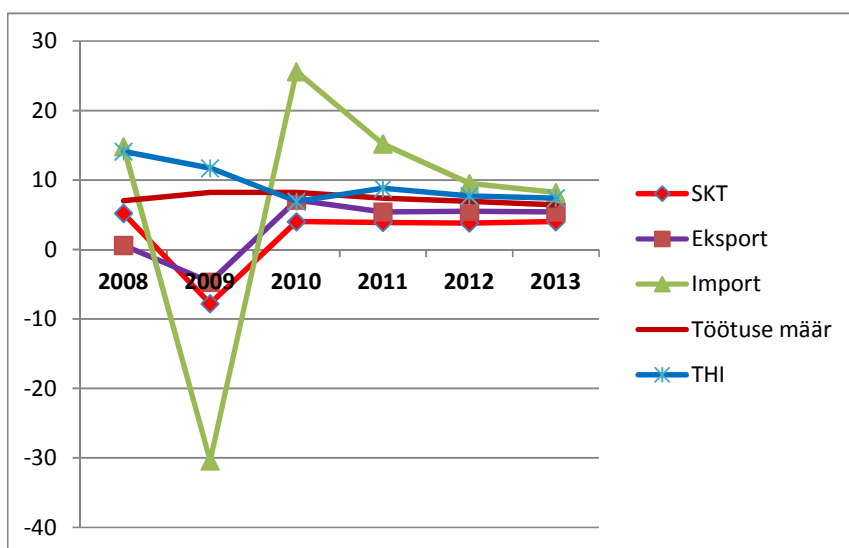
Venemaa

Euroopa Komisjoni sügisprognoosi kohaselt on riigi majanduse taastumine katkendlik. Sisemajanduse kogutoodangu reaalkasv moodustas 2010. aastal küll 4% ja kasv jätkus ka 2011. aasta alguses, kuid teises kvartalis oli juba mõõdukas aeglustumine (3,4%). Venemaa lähiaastate majanduskasvu väljavaated on suuresti sõltuvad rahvusvahelistest toormehindadest. Eelnimetatud ennustuse järgi on oodata SKT kasvu aeglustumist (joonis 2). Ekspordi kasv, mis 2010. aastal moodustas 7,1%, toimus põhiliselt nafta- ja gaasisektori toel ning on ammendumas. Euroala võlakriis piirab tõenäoliselt Venemaa ekspordimahu kasvu. Tugeva sisenõudluse toel on viimastel aastatel import jõudsalt kasvanud, kuid lähiaastateks prognoos enam seesugust suurenemist ette ei näe.

Tööturul on olukord veidi paranenud. Töötuse määr, mis 2008. aastal tõusis 8,2% tasemele, on hakanud langema. Sügisprognoosi kohaselt on 2013. aasta töötuse määr 6,4%, samas säilib suur lõhe maa- ja linnapiirkondade vahel.

Inflatsioon, mis toiduainete hinnatõusu tõttu moodustas 2011. aasta alguses ligi 10%, on aeglustumas. Prognoosikohane aastane inflatsioon on 2011. aastal 8,8%, kuid lähiaastate trend on langev: 2012. aastal 7,7% ja 2013. aastal 7,4%. Keskvalitsuse eelarve lähiaastate puudujäägiks on kavandatud 1,5% SKT-st. Vene Föderatsiooni valitsus kavandab riigieelarve tasakaalustada 2015. aastaks. Venemaa lähiaastate perspektiiv on suuresti seotud nafta ja gaasi hindadega maailmaturul, sest nimetatud tooted moodustavad kaks kolmandikku koguekspordist.

Joonis 2. Venemaa lähiaastate põhilised majandusnäitajad (%)

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

Läti

Majandus on 2009. aasta langusest (–17,7%) toibunud. 2011. aasta SKT kasvuks on planeeritud 4,5%. Euroala võlakriisi arvatavast mõjust tingituna on 2012. aastaks prognoositud tagasihoidlik 2,5% majanduskasv (tabel 4).

Tabel 4. Läti lähiaastate põhilised majandusnäitajad (%)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013
SKT	–3,3	–17,7	–0,3	4,5	2,5	4,0
Eksport	2,0	–14,1	11,5	11,0	5,8	6,2
Import	–10,8	–33,3	11,5	14,9	7,0	7,7
Töötuse määr	7,5	17,1	18,7	16,1	15,0	13,5
THI	15,3	3,3	–1,2	4,2	2,4	2,0
Eelarve tasakaal (% SKT-st)	–6,4	–6,3	–4,6	–3,2	–3,3	–3,1
Valitsemissektori koguvõlg (% SKT-st)	19,8	36,7	44,7	44,8	45,1	47,1

Allikas: European Economic Forecast, Autumn 2011

Eesti jaoks oluline kaubavahetuse näitaja on Läti lähiaastate impordi trend. Prognoosi kohaselt kaupade sisseveo maht väheneb oluliselt 2011. aastaga võrreldes. Kui impordi kasv 2011. aastaks on planeeritud 14,9%, siis 2013. aastaks vaid 7,7%. 2011. aastal energia- ja toiduainehindade toel tõusnud inflatsioon stabiliseerub lähiaastatel 2,4% kuni 2% tasemele. Tänu paranenud majandustingimustele, mis toetasid uute töökohtade loomist, on töötuse määr veidi vähenenud. Kuid tööturu uuringud näitasid, et tööotsijate arv vähenes põhiliselt järsult suurenenud väljarände toel. Vaoshoitud kulude kasv on märkimisväärselt parandanud rahanduse lähiaastate väljavaateid. Läti valitsuse eesmärk on viia eelarve puudujääk 2012. aastal 2,5%-ni SKT-st. Ometi kasvab valitsemissektori koguvõlg

lähiaastatel veidi, moodustades 2013. aastal 47,1% SKT-st. See on tingitud asjaolust, et Läti laenas 2011. aasta juunis rahvusvahelistelt finantsturgudelt võlakirjade emissiooni abil 500 mln USD. Vastavalt rahvusvahelisele finantsprogrammile algavad tagasimaksed 2012. aastal ja lõpevad 2014/15. aastal.

Kasutatud allikad

European Economic Forecast, Autumn 2011

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2011/pdf/ee-2011-6_en.pdf

Euroopa Keskpanka kuubülletäänid

<http://www.ecb.eu/pub/mb/html/index.en.html>

Hilma Naaber

nõunik

tel 6507